WWW.UNILIBRS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА
КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ:
ЗА СРБИЈУ . . . . . 6 дин. месечно
ОД ЈЕДНОГА БРОЈА . . . . . 0·40 дин.
ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ПОШТАНСКОГ САВЕЗА 15 дин. МЕСЕЧНО

УРЕЂУЈУ СКУПШТИНСКИ СЕКРЕТАРИ:
Ранко Петровић, Доброслав Ружић, Љуб. П. Ћирић.

Број 156 СРЕДА 15 МАЈА 1891 Година I

110 САСТАНАК

30 марта 1891 год. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО НАЈПРЕ ПОТПРЕДСЕДНИК
Паја Вуксвић

А ЗА ТИМ ПОТПРЕДСЕДНИК
Димитрије Катић

СЕКРЕТАР
Станојло Вукчевић

(НАСТАВАК)

(Одговор на интерпелацију : Ст. Виденовић)

Ја сам ишао по округу, питао кметове и нико то није знао. Господо, зар може ко сад да криви народ и да он плаћа те накнадне по њега теретне трошкове? Нема никога који би могао то да учини. Кад су упропашћени 250.000 дин. тражено је по други пут 250.000 и по трећи пут толико, тако да те касарне коштају народ преко 750.000 дин. а не могу да послуже војсци, јер она пропада у тим касарнама. Народ је поднео све те жртве, сад да ли праведно или неправедно, тек поднео их је. Народ је теслимио држави те касарне, како су то нашли инжињери и други стручни људи. Питам ја, г. Тому, ко може да натера народ да плаћа те касарне? Ја мислим, да нема власти која може то да учини. Разлози које су изнели наши другови, са свим су на свом месту, а резолуцију г. Рибарца треба усвојити.

Ја сам за то и за то ћу гласати, да се пронађе кривац, а што се тиче поправака касарне, нека се држава за то постара, јер треба знати да је народ због много терета поднео.

Алекса Ратарац — Ја нисам ни мислио да говорим о овој ствари; мене се слабо тичу те касарне, али кад се повела реч о томе, и кад има две резолуције: једна госп. Богдановића, друга Ристе Поповића, онда сматрам за дужност, да и ја кажем неколико речи.

Пре свега, ја имам да изјавим, да се потпуно слажем са г. Рибарцем, односно ливерација и грађевина, и да је оправдана сумња. — Ливерације, грађевине и министри то су допуне кајишардука.

Што се тиче предлога Ристе Поповића, да се образује комисија, ја пристајем, да се она образује и да се ова ствар извиди и да се пронађе прави кривац томе; и нека се од њега тражи, да то плати, а ако нема да плати, онда нека се види, шта треба да се ради. Али да треба осудити онога да плати, који о томе није питан, ја мислим да то није праведно и да није заслужио, и да тако не треба радити. Они траже касарне, и о томе излази указ у Срп. Новинама, и ми сад не можемо да тај указ тргнемо натраг, а оно што рече г. Станча Виденовић, да народ није питан, и да се изненадио, кад је прочитао указ о томе, он је као кмет требао да води рачуна о томе, и сви тада ти кметови требали су да протествују против тога, и да томе стану на пут. Ја мислим, да то не треба да плати онај, који није питан, нити је за то крив, а то је држава, и ми не можемо пристати и рећи: хајде државо ти плати ово, плати оно; и кад би све то платили, онда би имали леп буџет.

Ја сам дакле, за то, да се образује комисија, да се пронађу кривци, и да они плате ово, па ако то не достигне, онда они сами да доплате. Ја не могу гласати да цео народ плаћа за ове касарне.

Коста Борисављевић — И ја нисам мислио да говорим о овој ствари, да није пало неколико речи од стране г. Томе Бојичића, који рече: да је народ из ових округа имао у виду своје приватне интересе, правећи ове касарне.

Господо, ја не знам да су имали то у виду, правећи ове касарне, али знам, да кад су прављене касарне у Пироту, да је онда било опасно стање, и да су људи убијани без судских пресуда, и то од кога? од стране државне власти! Ја знам, да је се хтело, у сваком округу да подигне по једна касарна, само да се помоћу војне силе одржи тиранија и деспотизам. Пре свега, касарна у рудничком округу није се правила, што је потреба захтевала и што је то народ хтео, него за то, да одрже деспотизам, и можда опет не би успели, да се ова касарна гради у Горњем Милановцу, да нису 14—15 људи, из качерског среса послати преком суду 1884 год.

Касарне су потребне, али оне треба да буду у великим варошима, где ће морал бити јаче зашгићен него у мањим местима. Против подизања касарни у малим варошима стоје и други разлози, које овде нећу да поменем. Факт је, да су интелигентни људи борили се против истих и да нису успели благодарећи преким судовима.

Према томе ја имам да кажем ово: да кад ви узмете на ум, да су поједини окрузи правили касарне противу своје воље, онда није право да на те округе ударају нови намети, кад они нису криви што су ове касарне усљед злоупотреба рђаво направљене.

С тога, дакле, правда захтева, да ми донесемо једну такву одлуку, којом ће се ићи на то, да се прави кривци пронађу и да се та сума наплати од њих, а у колико не може од њих да се наплати, онда остатак да падне са терет државне касе.

По моме мишљењу, не може се та сума тако лако наплатити од оних, који су кривци што су ове касарне овако рђаво сграђене. Кривци су сами инжињери и ове су кривице застариле, али може бити овде питање о накнади штете и за то ће нам стајати одговорни предузимачи и они, који су правили те

касарне. А хоће ли се та сума моћи да наплати то је у питању?

Ја бих молио Народну Скупштину, да имамо у виду оно што је министар војни казао: да је комисија одређена, да је констатовала извесне злоупотребе и да је то питање пред правничком одбором, који ће то да реши са правног гледишта, да ли се може постићи оно што држава жели, да дође до извесне накнаде због ових злорпотреба, којима је оштећена.

Сем тога, ако Народна Скупштина налази да нема довољно гаранције у тој комисији, онда може да се одреди нова комисија, која ће ту ствар да изврши, али с тим, ако се не би могла да наплати ова одштета, онда да се то исплати из државне касе. С тога бих молио Скупштину, да усвоји г. Ристину резолуцију.

Министар војни Рад. Милетић — Г. Коста Борисављевић рече да је некада припремано све, па и касарне у земљи за ојачање војске, само у тој цељи да се одржи деспотизам у земљи. Доиста, господо, војска је та сила која може и много добра и много зла да почини, према томе, како се она употреби. Она је мач оштар с обе стране и Устав је једини, који одржава и њу и све факторе на оној висини и у оним дужностима, које су им прописате и које вршећи, одржавају правилан ток у животу државно-народном, а с тим снаже снагу земље и благостање и морал уздижу. Изван ових граница не ствара се снага већ слабост. Ја не могу мислити да предговорник пратећи развиће наше војне снаге створијо убеђење да је се хтело да војска врши улогу против народа и да је са тога настојала да се она дислонира по свима важнијим местима у земљи. Такву дислонацију изазвала је војна организација и што је војска дислозирана по батаљонима, то је са тога, што се можда мислило, ла сад се мисли, да поједини батаљони треба да буду у кругу својих терито. рија. То захтева система рекрутовања, система наставе и многе друге радње мирнодобске...

Може бити да је неко имао и сну намеру, коју г. Борисављевић напомену, али за то му није био потребан овај т. зв. територијални распоред трупа, јер за такве потребе, не чини ништа хоће ли да буде овде или у Нишу, јер ће он увек да послужи таквој цељи, ако би се таква ситуација створила или ако би државни фактори нашли за нужно, да и на ту цељ употребљују војну снагу. Но мислим да се то није хтело овим, већ је се настојавало да поједини окрузи поднесу новчане жртве, пошто се то није могло да се државним буџетом да оствари.

Дакле, то сам хтео да кажем односно те мисли, да је се војска хтела да употреби као средство за одржање деспотизма.

Коста Борисављевић — Ради личног обавештења молим да кажем неколико речи.

Потпредседник — Изволте.

Коста Борисављевић — Имам само да одговорим г. министру војном, да се и пређе, а и сад при грађењу касарни није обзирало на то, да се синови грађана једнога округа вежбају у касарнама вароши тога округа. Господо, ја могу рећи, да нити се то пређе имало у виду нити се пак то данас има у виду.

Министар војни Раша Милетић — Не, господо, ја вас могу уверити, да је те тежње и пре било, она и данас стоји и она ће и остати.

Војин Ћирковић — Народ округа пиротског прирезом саградио је ту касарну, али ви знате, господо, да те касарне не припадају народу тога округа, него држави. Држава је извадила таницу на своје име. Ми треба да будемо с њиме на чисто. Ја бих упитао господу предговорнике, који су говорили против резолуције Мил. Богдановића и Р. Поповића, кад су те зграде државне, на основу ког закона можемо ми силом да натерамо народ тога округа, да он сноси терете на опарвку тих касарна. То не може и не сме бити и зато ћу гласати за резолуцију г. Ристе Поповића.

Стојан Станковић — Тешко је о обема резолуцијама говорити. И кад већ човек мора да се одужи за једну или другу, ја ћу да качем своје мишљење. Народ, који је подигао те касарне он је пристао на то драговољно или како му драго и ја ћу се сложити с г. Т. Бојичићем да је сам народ пристао на подизање тих касарна, али лепо и кад је он пристао, онда је он знао шшта пристаје. Он је могао да пристане само на оно, што може сам да поднесе, па тако је и било. Кад се народу једнога округа каже: предрачун износи 300.000 динара, он ако може ту суму да поднесе он пристаје да се прирезом покупи. Прирез се покупи, рад се сврши и по свршеном раду касарна прелази у држ. својину. Сад на основу кога права ми можемо да осудимо народ да плати више него што је обећао, а исто тако не треба ни државу осудити док се кривац не пронађе. С тога ја бих био мишљења, да треба усвојити једну од резолуција, да се само кривац пронађе ако се може, а тек после ћемо решити, ко ће то да плати, а онда ја ћу увек бити мишљења да се никако не осуди народ, јер он је платио онолико, колико је обећао.

Трифун Милојевић — Сам почетак рада неправилан је. Чија је војска? — Српска а ко прави касарне? — Појединн окрузи. По тој аналогији министарство је требало да иде на руку томе, да сваки округ има своју касарну; али, господо, из темеља, из фундамента, погрешно је рађено. Како је то ишло врло лепо казао је г. К. Борисављевић. Зна се, какве су депутације биле, зна се, ко је депутације те предводио, зна се, како су кметови из својих личних рачуна водили на зборове људе и добијали пристанак од народа да се касарна прави. О томе је већ говорено и излишно је више говорити. Но у главном, ја имам ово да приметим. Касарне су државне и ја не могу никако ставити на то земљиште, да касарне треба да праве поједини окрузи; касарне су једна државна потреба у њих долазе наши синови и из Моштанице и из Косјерића као и из Београда и Крагујевца и да је среће не би трелало те касарне да граде и праве неки ваљевци, рудничани, ипроћани и т. д. Г. Тома Бојичић рече, да је народ сам дао свој пристанак, да даје потребну суму на подизање касарна у појединн окрузима, ја сам вам напоменуо како је то било. На послетку, господо, што је било то је свршено; они су веселници пристали те се прикупљеним прирезом касарне подигнуте; али, господо, не могу никако пристати на то, да сад, ако има неких оправка на тим касарнама, да то падне на терет појединних округа, него треба да падне на терет државне касе, јер су те зграде и прешле у државну својину. Ја држим, да друкче не сме и не може да буде.

Што се тиче извиђања злоупотреба при грађењу ових касарна г. Рибарац врло је лепо казао: треба одредити комисију да изврши те злоупотребе и да она похвата кривце. И ако можемо бити у напред сигурни, да од кривца неће моћи држава ништа да наплати, јер знамо како су „солидни" наши предузимачи и инжињери, који умеју да препишу све што имају на жене, али ипак биће велика добит кад се бар зна на чисто који су кривци. А као што рекох, што се тиче ових доправака, не могу никако бити мишљења, да оне падну на терет пожаревачког или другог којег округа, кад у те касарне иде и мој син, и синови из свију округа, и оправке тих зграда треба да падну на терет државе.

Јован Николић — Резолуција, коју је поднео г. Милош Богдановић са свим је умесна и треба је усвојити, и мене не остаје много што да кажем, пошто је о овој ствари довољно говорено само хоћу да одбијем прекори Томе Бојичића што он рече у своме говору да је народ из појединих округа у којима се данас налазе касарне сам и тражио да се те касарне подигну. Како је било у другим окрузима ја не знам, али за округ пиротски знам, да народ није питан нити је тражен од народа пристанак, јер су касарне подигнуте, кад је било ванредно стање и преки суд у целом округу пиротском с тога дакле наводи Томе Бојичића неоправдани су.

Први предрачун за пиротске касарне био је 50.000 динара. Доцније од народа покупљено је 70.000 динара, поред

тога што је народ кулучно и при свем том што су те катако скупо плаћене, оне не ваљају ништа и треба још да се троши, да се оне поправе. С тога сам мишљења да треба усвојити резолуцију г. Милоша Богдановића.

Што неки предговорници кажу да се ради тих оправака касарни удари прирез на народ тога округа у коме се касарне налазе, то господо не може бити, јер по члану 168 устава, никакав окружни прирез не може се установити без одобрења окружне скупштине, дакле, треба да одобри тај прирез народ и ако налази, да може да плаћа тај прирез нек одобри; али ја сам сигуран да окружна скупштина неће одобрити нов прирез за касарне, јер не може више да плаћа. За то сам мишљења да треба усвојити резолуцију г. Милоша Богдановића која је умесна.

Живан Живановић — У свима државама стара се војна управа да има касарни на двама местима: прво у близини границе, што је са свим појмљиво; а друго у својим војно-административним војним окрузима. Таква је тежина била у Србији, кад су почеле касарне да се праве, да пукови, регрутски окрузи имају своје касарне а то је потребно, да се војска лакше изграњује, јер на појединим местима плаћала би се већа цена за поједине производе за храну војске. По свој прилици да су и држава и народ имали разлога да се узајамно помогну, да направе ову или ону касарну. Може бити да је држава имала јачих и бољих адвоката да и преко воље убеди народ, да прави касарну, и народ је пристао на то како је могао и како је умео, Но, господо, овде је сад питање правне природе на дневном реду: ко треба да плати оправку на те касарне? Ако стоји то, да је народ „теслимио“ те касарне држави, онда је држава газда од тих касарни а према томе да је држава и дужна да оправи те касарне, а ако и не стоји то, да је народ „теслимио“ држави те касарне, предао још тапије, онда их је предо држави у њено руковање и опет држава треба да плати те оправке. Напослетку је народ у целој земљи, народ је у једном округу и ја држим да је правилније, да цео народ из свију појединих округа да по један грош од главе плате на ту поправку него да тај терет падне на један округ и да на једну главу дође по 5 динара, јер и они су наши грађани као и сви из других округа.

Ове касарне, које су предмет ове дебате, оне су грађене по т. званим *павиљонском систему*, а по том систему хоће се да у касарни има више ваздуха и више светлости. Наши инжињери усвојили су тај састем, али нису усвојили и оно, што иде уз тај систем, а то је јаче грађење тих касарни. Ја не знам какве су то касарне у Књажевцу и Пожаревцу, али знам позната ми је касарна у Пироту. Тамо је дужина појединих собних зидова колика је ове зграде скупштинске и помослите, таква једна колосална зграда направљена је без подупирача, без сводова, без стубова, те колосалне зидове држи само цигла и по; која је то грађевина, која се са таквом лабавошћу неће претурити и прснути? А осим тога зидови су испребијани прозорима на размаку једног метра даљине, и ја потпуно верујем Раши Нинићу, да је његов син погинуо у таквој згради с тога што и ја сумњам да је војени лекар саветовао војнике како треба да се чувају кад се отворе прозори с обадве стране. Они спромаси угреју се и остану у соби кад изотварају прозори и није чудо да због тога млади људи гину. Ту су можда криви лекари, што су људи од тога страдали.

Даље, господо, стоји оно што је казао отац Новак Милошевић, *да државне грађевине новијега доба не вреде ништа*. Узмимо за пример министарство финансије. То је била прво једна мања грађевина ваљда за времена владе кнеза Милоша, а узмите па сравните са доградњама нашега доба које су и десно и лево од те зграде подигнуте и њој дозидане. И шта видимо? И десна и лева нова доградња је испрскала, а тиме су пореметили и стару зграду, која је дотле била солидно била сграђена. Узмимо други пример, зграда министарства грађевина пукла је по среди. Пожаревачка грађевина хоће да падне, па тако исто стоји и са тим касарнама Потрошено је пре неке године за књажевачву и пиротску касарну око 3 милиона динара динара, и сад се каже треба милион динара да се оправе!! То значи: да данас кад је техника тако усавршена, и кад треба да је све јефтиније, код нас иде све горе и горе да не може горе бити. Заиста *то доказује да има довољно узрока да Народна Скупштина обрати пажњу на те опаке злоупотребе*, јер кад се те грађевине пројектоване и кад се правно предрачун по свима прописима науке и каже се да ће коштати 250.000 динара па се после после тражи 700.000 динара то је жалосно за науку, а и штетно по државу. Ту, господо, или је у питању незнање или несавесност, или и једно и друго; а томе ваља тражити озбиљна лека. С тога бих био за то *да се почне истрага*, и то немилосрдна истрага, да се пронађу они који су криви. А оно питање: ко ће да плати, ја би се са свим сложио са мишљењем г. Стојана Станковића, да се не уноси у резолуцију, већ да се после о томе решава. А кад то питање буде на дневноме реду, ја ћу своје мишљење казати, у смислу како сам у почетку говора рекао.

Министар војни Р. Милетић — Погрешно је узето да су лекари криви што су војници у пиротској касарни више боловали и у већем броју умирали. На против што имамо овакав проценат мортанитета и болести, имамо да благодаримо јаком санитетском назору, јер кад би ми оскудевали у томе, онда би тек видели какав би резултат био. Нема дана кад лекар не прође кроз касарне а не завири у сваки бућак, и једино благодарећи томе, може да се одржи чистотка која и одржава сграваље на ступњу какво је сад. Нема дана кад лекар не прегледа све људе, и он оне који су мало боа лесни одмах шаље у амбуланторију како би их сачувао од тежих болести. Са тога смо дужни да одамо пошту нашем санитету, јер он врло часно врши своју дужност.

Илија Мојић — Све грађевине, које се у општге по окрузима подижу падају на терет самих становника, и с тога ја сам противан резолуцији, која је поднета, да то падне на терет држ. буџета, него сам за то, да се та резолуција одбаци, а сваки округ нека сноси терет за своје грађевине.

Мијајло Веселиновић — И ја сматрам за дужност, да проговорим неколико речи, нарочито, што нека господа предговорници веле, да је народ из оних округа дужан да сноси терете око грађења тих касарни, то, господо, ја потпуно признајем и велим да би народ био заиста дужан, да сноси терете и поправке, кад би по његовој жељи те касарне и биле сграђене ја признајем и то, да је грађење тих касарни, почето, по жељи народа, јер је народ из тих крајева мислио, да ће имати неког интереса отуд. То све не треба замерити народу окр. књажевачког, који је 1876. год до корена пропао и сагорео. Народ. окр. пожаревачког подизао је глас и молио ондашње државнике, да га потпомогну; но ондашњи државници нису ни главе окренули, јер се говорило, да су то ратне несреће, и да у тим приликама, ко што повуче, толико му и чини. Народу окр. књажевачког не треба замерити, кад је он 1880. год. прибегао тој рђавој практици, по којој се пошло тим путем, за који се мислило да је користан, по народ тамошњег краја. И кад је народ видео, да после 5—6 година нема помоћи оданде, одакле треба да је очекује, он је прибегао тој практици и обавезао се да ће припомоћи том грађењу касарне. Но господо ни то није се хтело да учини, 1881. и 1882. год., и ондашњи деспотизам и насилничке аферe ондашњих влада, користећи се жељама и молбама ондашњега народа, прибегли су грађењу тих касарни, а то, господо, свакако није по жељи народа, него по жељи ондашњих власника, — тирана, јер је народ и онда приморан да да одобрење за зидање тих касарни. Поред, тога, што је на такав начин народ приморан, он је ипак водио рачуна, колико може терета при томе грађењу да поднесе; и кад је у предрачуну казато, да ће да кошта 200—300 хиљ. динара, он је на то и пристао. Но, кад су се касарне сазидале онда излази сума од 700.000 дин. и народ треба да то доплати.

Сад, да ли је томе крив народ, што су господа инжињери и државници, дакле главни фактори ондашњи грешили? Ви знате добро, да је онда при грађењу касарни био као мајн инжи-

њер Петар Недељковић, он је по новинама писао и протествовао, против рђавог рада око тих касарни, али је био кажњен затворен за то што је поштено и искрено достављао све неправилности и неуредности при овом грађењу. Он је предвиђао да ће бити оваких последица од тих касарни, али је за то вазда био кажњен.

Народ, окр. пожаревачког после 1883. год., није смео ни речи да помене ни против једнога практиканта, а не против једнога Магдаленића дивизијара или бригадира; он је морао да буде мањи од маковог зрна; и сад ми замерамо томе народу, што је он био приморан да гради те касарне. Ако се, господо, остави да народ окр. књажевачког плати све, што коштају те касарне, онда је боље да му се каже: сели се у Влашку, јер он те трошкове не може да издржи,

Ове касарне, како су начињене, оне су за у будуће неупотребљиве, и будите уверени, нека изађе 100 комисија, наћи ће да су оне још најдаље за годину дана употребљиве. Раша је добро напоменуо, какве су те касарне са здравственог гледишта, и ја бих молио надлежног министра, да тражи извештај надлежне команде да види, каквих болести има и какве су последице од тих касарни, јер то, као што рече Раша, нису касарне него кошаре, не за људе него за стоку. С тога ако хоћемо да водимо рачуна о здрављу наших синова и нашег народа и о нашем новцу, онда треба озбиљно да приступимо избору комисије из наше средине, која ће да потргне целу ствар око грађења свих касарни, и које ће да изнађе кривца, па онда нека га пошаље суду; а ја не само да бих био за то да се он преда суду, него и ако би то изгледало назадно, ја бих кривце обесио на оџак тих касарни, те нека зна народ, да је правда задовољена. Ако се, господо, у овом случају не нађе кривац, онда немојте никад ништа ни радити, јер у будуће моћи ће сваки практикант да ради што хоће.

Потпредседник — Пошто нема више пријављених говорника, то је претрес свршен. Приступићемо решењу. По овој интерпелацији има два мотивисана предлога. Први је предлог Милоша Богдановића, Стављам на гласање мотивисан предлог г. Милоша Богдановића: ко је за то, да се по овој интерпелацији доносе овако мотивисана одлука, нека седи; ко је против нек устане? (Већина седи). Објављујем да је Скупштина усвојила резолуцију Милоша Богдановића.

На реду је одговор министра војног на даље интерпелације.

Министар војни Раша Милетић — Др. Станоје Нешић поднео је интерпелацију, која се односи на капетана Јована Петровића. Он је навео у овој интерпелацији више злоупотреба које је починио тај капетан и ја сам, добивши ту интерпелацију одма наредио аудитору тимочке команде да на лицу места изађе, прикупи све податке, извиђај учини, саслуша оптуженог и поднесе своје извешће. Из извешћа које је поднео аудитор ни једна од ових оптужаба није доказана. Према томе немам шта даље да кажем; акта су овде и ако је Скупштина вољна може их читати.

Др. Станоје Нешић — Ја се не опомињем да је ова интерпелација дошла у Скупштину и да је овде прочитана.

Председник — Пошто нико више не тражи реч оглашујем да је претрес свршен. Предлажем да се преко ове интерпелације пређе на прост дневни ред. Усваја ли Скупштина то? (Усваја).

Министар војни Раша Милетић — Имам сад да одговорим на питање посланика поп Богосава Поповића. Интерпелација вели: постоји неколико војни зграда где станују неки батаљони у Куршумлији. Те су зграде неке више неке мање склоне паду, јер о њима слабо ко води рачуна да се оправљају и у боље стање доводе. Што се овога питања тиче, кад би метули на дискусију све зграде у којима војска станује доиста би се имало много шта да каже. О смештају војника решава се код других народа столећима, а не за једну и две деценије, Тако смо пре 10—12 година имали две касарне, једну у Крагујевцу једну у Београду, међутим наша организација војна развила се нагло и шта је могло да буде? — Да је кошуља одвећ тесна за такав организам. Буџет је добио многе друге обавезе и терете, који су тако исто важни као и други. Војска се смештала по касарнама где их је имало, а где их није имало ту су се узимале приватне зграде; људи су тако рећи поклањали зграде да војска у њима станује и тако дошло се до тога да се под кров смештају, па и тога мало има и сад смо поручили велике добре шаторе, да се помогне тој незгоди. Као што знате ове године у буџету није стављено ни паре, да се нове грађевине подижу, него само сума да се старе оправљају. Може бити да су те зграде у таком стању, као што рече интерпелант и дотични командант чинио ми је предлог о томе, да се зграда поправи и ја ћу учинити све што треба да се оне доведу у добро и хигијенским захтевима одговарајуће стања, па да трупе могу становати.

Треће питање постављено је у овом смислу: мисли ли министар да премести батаљон из Прокупља у Куршумлију. Што се овога тиче, то ћу проучити, а овде напомињем, да диктирају поред осталих обзира и војни. Ако се ово питање може да реши у смислу предлога ја нећу бити противан да задовољим најпре војне па и остале обзире.

Поп Богсоав Поповић — Кад је наша војска у другом рату са Турцима одузела новоослобођене крајеве и придружила их матери Србији, онда је у Куршумлији становао цео батаљон и један пук брдске батерије. То је тако трајало до 1882 године. За то неколико година ту су подигнуте неколике зграде од тврдог и слабог материјала. После неколико година једна од тих војних зграда пала је и порушена је. Из дана у дан поједине зграде падају и не оправљају се ни мало. То пада у очи свима оним људима, који обилазе и виде те зграде, па и мени је пало то у очи и с тога сам и поднео то питање на министра војног.

Та важна тачка, Куршумлија, која је најближа до Косова, то је место где Турци прелазе и гледају како српске касарне падају и упропашћују се. То је рђаво по углед Србије и може се сажаљевати. Ми сви знамо да чести упади арнаутски досађују нашим становницима у тим крајевима, а често и читави батаљон дође тамо у Куршумлију и нема где да се склони, јер су зграде већином све пале и склоне паду, па војници не смеју да уђу у њих и да преноће у њима. Све се друге зграде оправљају а те никако. И то ми је било чудновато да се ове зграде не оправљају, кад је ова тачка с војног гледишта врло важна.

Но, пошто је министар дао реч, да ће се старати да се се зграде доведу у боље стање, ја могу бити задовољан, а биће задовољан и с те стране што је министар казао да ће гледати, да се батаљон из Прокупља у Куршумлију, као важнију тачку.

Председник — Са овим је питањем свршено.

На реду је да се изабере одбор од седам чланова, који ће по чл. 138. скупштинског пословника прегледати скупштинске рачуне. С тога дајем четврт часа одмора да се секције састану и изберу тај одбор. (Настаје одмор).

После одмора

Председник — Продужава се седница. Изволте чути резултат избора одбора који ће прегледати скупштинске рачуне. У одбор су изабрани ови: Милош Марковић, Милош Обркнежевић, др. Станојло Вукчевић, Др. Станоје Нешић, Живан Живановић, Јован Ж. Јовановић и Коста Влајић. Ова ће господа имати дужност да прегледају скупштинске рачуне.

Данашњу седницу закључујем, другу заказујем после подне у 5 часова.

На дневном реду биће продужење овог дневног реда у колико није исцрпљен,

Састанак је трајао до 11 сати и 10 минута пре подне.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

111 САСТАНАК

30 марта 1891 год. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Љуб. Јоксимовић.

Почетак у $5^1/_2$ часа по подне.

Присутни су сви министри, сем министра народне привреде.

Председник — Отварам 111 састанак. Изволте чути протокол 110 састанка.

Секретар Љ. Јоксимовић прочита поменути протокол.

Председник — Прима ли Скупштина прочитани протокол? (Прима).

Изволте чути један акт упућен од стране господе Краљевских Намесника преко владе Народној Скупштини.

Секретар Ранко Петровић чита:

У Београду, 30 марта 1891.

Госиодо Краљевски Намесници,

Протекло је више од две године дана, како сам уступио добровољном абдикацијом престо свом законитом престолонаследнику, Његовом Величанству Краљу Александру I. и Вас именовао, на основу Мога владалачког права, сходно определењима члана 70. Устава Краљевине, за Краљевске Намеснике.

Од 22. фебруара 1889. па до сада Ја сам се већином бавио у иностранству, и поред Мојих јасних и несумњивих уставних права, да пребивам у Србији. Нисам живео стално поред Мога узвишеног и љубљеног Сина, и ако Ме уз очинске осећаје према Краљу везују лично за Србију драге успомене из прошлости Нашег Дома и Моје.

За слободу њену стекли су Моји славни претци много заслуга; за време Своје владавине, захваљујући потпори дичне српске војске и српског народа, као и симпатијама великих сила, био сам лично толико срећан, да Србију уведем у коло самосталних држава, увенчаних Краљевском Круном: а оставио је са проширеним границама и са установама, које носе печат напредних установа савремене Европе.

Па ипак ценио сам и мислио, да је Моје одсуство морална последица Моје абдикације, да у владалачким домовима упоредо са родитељским осећајима има дужности према Краљу и Господару исто тако светих, племенитих и узвишених, које потичу из државних разлога.

Право Своје старања о васпитању малолетног Краља вршио сам на начин и путовима, из далека као из близа, какови одговарају великој одговорности, коју носим пред именом Свога заслужног Дома и пред историјом Србије.

Васпитање Његовог Величанства упућено је данас правцем, који обећава Србији темељно спремног и зрелог Владаоца, задахнутог осећајима дужности према Своме задатку, Својој држави, готовог да цени потребе оног времена, у којем је позван да управља судбином Србије. Млади и чили огранак Нашег Дома Александар I., поред обилатих дарова ума, којима Га је провиђење обдарило, рођен у судбоносним данима за српску државу, одрастао окружен љубављу и оданошћу народном, јесте и биће најбоље јемство за унутрашњи и спољни мир, сталан државни развитак. Сви су Моји трудови смерали на то, да спремим Србији Владаоца, потпуно задахнутог духом, који би црпео Своју моћ и снагу у потребама српске државне мисли и жељама народа, који би одговарао оном стању, које је у Краљевини створено последњом услугом, коју сам као Владалац учинио Своме народу, испунивши његову толико-пута изражену жељу, давши му са његовим свестраним суделовањем нов Устав.

Сходно свечаном Свом обећању пред целим народом, Ја сам се, далеко од сваке политике, старао само да докажем, да сам највернији поданик Краља од Србије и да никаквим Својим радом нећу да утичем ни посредно ни непосредно, на развој унутрашњих и спољашњих односа српске Краљевине, као год што и никакву одговорност не могу носити за земаљске послове.

Моја је абдикација била акт Моје добре воље. Ја сам је спремио, створио и извршио из властитих Својих побуда и у наточ многим корацима, који су чињени, да Ме одврате од Моје утврђене намере, коју сам и у дело привео. То је историјски факт, који се чешће у Србији забораља, и ако је на листовима најновије повеснице забележен.

Моја абдикција извршена је са чашћу и достојанством и без потреса и трзавица за државу и народ.

Моја абдикција потекла је из дубоког убеђења, да, повлачећи се са престола и у исто време са политичке позорнице, служим интересима Своје династије, дајем могућности у бурним данима развијеним политичким страстима да се утишају, и с подједнаком дужносном верношћу престолу, љубављу отаџбини да служе све политичке струје консолидовања законог поретка сталном развијању државног организма, миру и спокојству земаљском.

Моја очекивања оправдана су у главним резултатма, који су у том погледу постигнути.

Моја абдикација била је покренута потребом, да се у препорођеној српској држави уверн народ, да у унутрашњем животу његовом има сталних државних начела, која нису воља једног владаоца, који се је у борби за њих и сувише истаћи морао, већ непроменљива и стална основа целог државног бића и живота. У њеним пак спољним односима требало је не мање уверења, да се не може и не сме Србија бацити на неплодно и опасно поље политичких агитација и авантура.

Моја је абдикација потекла из природног осећања, да нисам, после дуге и бурне владавине, забележене и успесима и неуспесима, осећао у себи више нове снаге за нов рад у новој ери, да нисам се осећао моћним, да после непрекидних радова, око најтежих државних задатака, стварања веза са осталим народима Европе и Балкана, уређења војене снаге земаљске, савладам још и важне послове новог времена.

Ново стање захтевало је нових снага, а пре свега новог младог Владаоца с нарочитом спремом за нове околности.

Абдикацијом Својом тежио сам, да потпуним ону провалу, коју су између народа и Мене створиле с једне стране околности, а с друге разнолики поглед на државни рад и развитак, на унутрашњи и спољни живот српске Краљевине.

Госиодо Краљевски Намесници,

Данас, после две године дана, са поносом могу рећи, да сам био и остао веран свечано задатој речи.

Но, од Свог ослобођења, па до данас, српски народ у разним револуцијама и потресима, који су толико смели правилан његов развитак, а разним стицајем околности, доведен је у искушење, да може у својим бившим Владаоцима гледати претенденте, задахнуте осећајима личне амбиције.

И данас се у Србији о Мени тако мисли, говори и пише, и ако се зна, да сам Се својевољно одрекао Круне. То је факт, коме ваља тражити очигледног лека. Виши интереси Краља од Србије и српске државе то неминовно захтевају.

И настало је опет време, као што има пуно таквих дана у повеснпци српског народа од свог ослобођења па до данас, кад треба један Обреновић, својим гласом и примером, својим самопрегоревањем и жртвом, коју би принео на олтар консолидовања одношаја земаљских, да стане на пут погрешним предрасудама и сметњама, које отуд потичу за правилан државни развитак.

Поред Мојих јасних права, поред Мога по све лојалног и коректног држања, сваком Мом доласку у Србију приписује се без основа један значај, који он нема, који имати не може нити сме, производи се неко узнемирење духова, што у земљи шкоди мирном току државнога живота, а на страни усколебљава веру у стабилност одношаја у Краљевини.

Као отац, као верни поданик Краљев, Ја нећу да будем са Своје стране ни узрок ни повод таквим појавама, које потичу из разних извора, од погрешних предрасуда, од успомена бурних дана, а поглавито и непрекидно са оне стране, која би по осећајима према Мом узвишеном Сину и Господару, и по дужности према Њему требала да разуме да то бити не може и не сме.

Усљед личних особина, данас и сувише на видик истакнутих, као год и злонамерних савета, сваким даном излазе појаве, штетне по престо, и по земљу.

Излишно потрзање расправљених питања и свршених чинова, и самом светом црквом као такови признатих, сваки, даљи захтеви положаја и права, која по Уставу и позитивним законима земаљским не могу имати радње, очито противне монархичким начелима, очигледна борба и данас, као и за време Моје владавине, за превласт у држави и с њом скопчане сплетке и злоупотребе и државних и приватних тајна, то су факта, која те тражице рађају, подражују и обележавају.

И поред свеколиког правилног гледишта и Краљевског Намесништва и Краљевске Владе и Народне Скупштине, те тражице чине огромну штету правилном развитку земаљских послова и кредиту и угледу Србије. Повесница српска ће достојно оценити такав рад а праву осуду над њим у своје време глава Дома Обреновића, пети од Наше лозе, Наш узвишени Господар и Краљ.

Њу са стрпљењем и с вером у Нашу породичну изреку очекујем, као и са мирном савешћу, да сам као Владалац на Престолу само служио вишим интересима српске државе, и после моје абдикације интересима Његовог Величанства Краља Александра I.

Желећи са своје стране олакшати положај оном стању, које сам сам створио земаљским Уставом новим, и Својом абдикацијом, у дубоким осећајима верности и оданости према узвишеној личности драгог Ми Сина и Краља са уверењем о мудрости Краљевског Намесништва, о осећајима родољубља и преданости престолу Краљевске Владе и Народне Скупштине, као и целог народа, Ја сам намеран отпутовати кроз неколико дана, а уздржаћу се од доласка у Србију до пунолетства Његовог Величанства Краља Александра I.

Част Ми је о тој Својој одлуци известити Краљевско Намесништво.

КРАЉЕВСКОГ НАМЕСНИШТВА
ИСКРЕНИ ПРИЈАТЕЉ
Милан.

Вића Радовановић — Пошто је Скупштина саслушала овај акт бив. Краља Милана ја мислим да би требало поводом истог акта да донесе извесну резолуцију, којом ће да овласти владу да регулише питање краљевских родитеља, сходно оној резолуцији, коју смо зимус донели поводом молбе краљице Наталије. Ја се надам да ће се Скупштина сложити са мном да овластимо председништво Скупштине, да оно напише такву једну резолуцију и да је предложи Скупштини на пријем.

Председник — Има ли довољан број посланика да потпомогну овај предлог г. Виће Радовановића? (Потпомажу га више од 10 посланика).

Пера Максимовић — О овом акту нећу сад да говорим односно садржине његове, него ћу узети реч тек онда, када се ово питање расветли са стране самог пословника и Устава. У колико је мени, а и вама свима, познато, зна се да Скупштина може имати на решавање или предлоге законске, које влада подноси, или предлоге, који потичу од стране посланика, за тим интерпелације, молбе и жалбе и још само два акта, а то су престона беседа и адреса. Овај акт у овој садржини какав је послат, не спада ни у један од оних аката које сам поменуо. Тражим обавештења да ми се каже: како се сматра овај акт, и да ли га влада сматра као ак од своје стране, јер овде се не види да је то њен акт, него акт бив. Краља Милана, и ако би било то да је то само акт Краља Милана, онда да ли се ово има узети као молба. Предлогу пак В. Радовановића мени изгледа да нема места по пословнику, мањ ако се у овом случају хоће да уведе једна нова ванредна мера да и председништво предлаже резолуције.

Дакле, ја мислим, да нема места да председништво поднесе предлог као председништво, него то може учинити посланик или влада, и онда би коректније било да је г. Вића Радовановић сам поднео предлог ако га има, јер председништво је административна личност и као председништво не може да подноси неке предлоге, него то могу учинити само посланици или влада.

Вића Радовановић — Ја мислим, како је год Скупштина коректно радила кад је зимус донела резолуцију поводом краљичиног меморандума, тако се овде може да донесе резолуција и не може се сматрати да је ово молба једног грађанина Дакле и овде може се учинити изузетак као и зимус, приликом краљичиног меморандума.

Председник минист. савета, Ник. П. Пашић — Овај је акт од прилике такве исте природе, као што је акт Њеног Величанства Краљице матере, којим је се била обратила Народној Скупштини. То су саопштења, и пошто та саопштења имају важности како за Владу тако и за Народну Скупштину, то ја држим, да ово што се саопштава Скупштини, она треба да узме к знању и да овласти Владу, да по том акту може поступити и донети какво решење.

Ранко Тајсић — Овај се акт не може никако упоредити са актом Краљице Наталије који је Скупштина решавала у тајној седници. Онај акт Краљице Наталије био је упућен на Скупштину и донесен је био председнику Скупштине а дат са натписом: »Народној Скупштини, а у овом акту бившег Краља Милана натпис је: Краљевским Намесницима.» Навођење, да се тај акт може да изравни са актом Краљице Наталије са свим је неумесно, јер у пословнику нема ничега са претпоставкама, него сваком акту који долази на предстонички сто има своје име где се упућује. Овај акт не сматра се да је упућен Скупштини а даје упућен Скупштини ред је да се као молба упути једном одбору, иначе сваки други поступак био би неуставан и неоправдан и зато се слажем у томе са г. Пером Максимовићем, — стим даје ово туђа приватна изјава а не скупштинска, — и неможе се узимати никако у решење.

Велизар Кундовић — И моје је мишљење, господо, да ово није истоветни акт са актом Краљице Наталије. Краљица-мати поднела је Скупштини молбу, управо протест, што јој се не да да се састаје са својим сином, и тражила је од Скупштине да јој се дозволи то право, а овај акт, то је писмо Краља Милана, којим он доставља до знања скупштини да путује. Па нека га, нека путује! Какву резолуцију ми имамо да доносимо по томе? Ми то имамо само да примимо к знању и да му пожелимо: срећан пут.

Алимпије Васиљевић — Ја хоћу да кажем неколико речи у овом истом смислу, у ком су то казали двојица пре мене. Да је Краљ Милан упутио Скупштини овај акт, Скупштина би морала донети резолуцију по њему, али он пише једно писмо Краљевским намесницима и каже да је намеран да отпутује и то се саопштава Скупштини ради знања. Дакле ја не знам, какву резолуцију Скупштина може сад донети по томе, кад се никаква резолуција не тражи, него Скупштина може то само примити к знању, али нема никаквог основа да по томе доноси какву резолуцију.

Министар просвете А. Николић — Ја сам устао да кажем неколико речи с тога, што сам видео да се не представља оно што је у ствари. Прво је г. Максимовић, па су после и друга господа узели да траже, у коју категорију, пословника треба увести овај акт. Ја мислим да нам није тешко сетити се, да народна Скупштина може имати послова и мимо оне који су означене у пословнику. На првом месту пре но што означим те послове, ја ћу да кажем како факта стоје, јер није јасно представљено. Скупштина је видела, како је овај акт предат председништву, и тиме је овај акт постао не само онога, који га је писао, него је тиме тај акт дошао и до владе.

Са које је стране дошао до владе и зашто, то је лако разумети, јер овде је у питању нешто тако важно, да о томе мора водити старање и влада и Скупштина. Догађај овај, који се у акту преставља није догађај приватне природе, него је толико важан, да о томе не само влада води бригу, него да она позива Скупштину, да узевши овај акт к знању и сама донесе резолуцију. Тиме би овај акт добио карактер, једнога акта владе, упућеног на Скупштину. Сад би дошло питање: да ли би се могло независно од онога, што је у пословнику одређено, нешто по овоме акту да ради. Ја бих вам навео један пример. Замислите, да влада извештава Народно Представништво, да је се десило какво рођење, каква радост или смрт, жалост у некоме страном владалачком дому. Сетите се случаја кад је била Скупштина 1888 год., кад је умр'о немачки цар. Зар не може Народна Скупштина добити саопштење о таквом једном догађају и зар може онда Нар. Скупштина, прегледавши све категорије својих послова по пословнику, да каже: по нашем нема ни једне хатегорије у коју би тај акт могао да дође и ми по томе не можемо ништ да радимо? Зар скупштина не може ништа да ради, никакву резолуцију да донесе, кад се догоди такав један важан догађај? То би било несмислено. Народна Скупштина, ако хоће, може по томе да ради, може да изјави своју жалост, ако је жалост, радост, ако је радост. Она може да овласти председништво, да то својим путем саопшти и представи влади.

Дакле ја вас молим, да по категоријама пословника ништа не тражите, јер тамо нема шта да тражите. Случај није такав, као што је овде представљен, да је писмо бив. Краља Милана Намесницима упућено. То је један саопштај од стране владе Скупштини, да је се догодио један тако важан догађај, то је баш оно што је за Скупштину врло важно и о томе Скупштина може да донесе своју резолуцију (Одобравање).

Пера Макеимовић — Ја нећу овде да улазим у саму ствар, да говорим о овоме акту, него ћу опет прећи на оно формално питање: како г. министар председник сматра овај акт. Он треба у исто доба да изјави, да ли је то акт владин, јер од таког његовог прецизног одговора, ми би могли да оценимо о предлогу Виће Радовановића. Пре но што се донесе резолуција, треба да се зна, да ли је то акт владин. Мени изгледа да би то била једна аномалија, ако се ово питање не расветли.

Председник — Изволте чути како гласи предлог Виће Радовановића. (Чита).

Пера Максимовић — Ја мислим, ако је то акт владин, онда мора он да прође кроз ону процедуру коју пословник наређује. Ако је то акт приватна човека, онда опет мора да прође кроз процедуру, коју сам мало пре поменуо. Никакви други разлози не могу бити, да се то питање може друкчије ванредно решити, и да се резолуција може донети пре, но што тај акт прође кроз оне фазе, које сам нагласио. Кад Скупштина донесе овакву једну резолуцију, то није као што рече г. министар просвете, да је то једно саопштење, да се неко родио или умро, јер то Скупштина прима к знању, а овде се предлаже да Скупштина донесе резолуцију правне вредности. Ја сматрам, да пре тога овај акт треба да прође све све форме, које прописују Устав и пословник.

Стојан Рибарац — Ја сам, господо, имао пре свега да учиним једну формалну примедбу, на начин којим је извршено саопштење овог акта Народној Скупштини. То је онај начин, у коме г. председник рече, да има један акт Краљевских Намесника, упућен Народној Скупштини, и у коме је оскудевала изјава и о том, да је и влада тај акт признала. Међутим, г. министар просвете сам је у свом говору попунио ту празнину, која се у први мах по мом мишљењу појавила, тако да са моје стране немам разлога, да сад на то дајем своју реч.

Питање друго много важније од тога јесте ово: колико се има да сматра овај акт бившег Краља Милана. Скупштина по мом мишљењу, не може ни једном акту да да други значај него онај који он у ствари има. По томе, мишљење г. Пере Максимовића, да овај акт има да се узме као молба, неиспрван је за то, што он не садржи никакву молбу, а тако исто није ни жалба, јер не садржи никакву жалбу. Само у томе случају, кад би овај акт био доиста молба или жалба, Скупштина би требала, била би дужна да образује један одбор и да га томе одбору упути. Ја овај акт сматрам као изјаву и председништво по чл. 46. пословника, правилно је урадило што је пре прелаза на дневни ред, саопштила Скупштини ту изјаву, што је казало да ће председништво учинити једно саопштење, пре прелаза на дневни ред. Сад настаје питање о томе, како треба Саупштина да се понаша према овом акту. Како овај акт не садржи никакву молбу или жалбу, онда ја мислим, да Скупштина може да овај акт само прими к знању. Но, исто тако мислим, да не би било противно пословнику; ако би Скупштина дала какву своју изјаву поводом овога акта. Оно прво питање, да Скупштина прими к знању овај акт значи, да Скупштина нема ништа по томе да ради, а ово друго ако се усвоји, да она да какву изјаву на акт бившег Краља Милана значи, да она има нешто да каже, а шта ће да каже, то је њена ствар. Ја мислим, да је ово гледиште саобразно пословнику. Мој пријатељ г. Кундовић рече, да Скупштина треба само да прими ову изјаву к знању. У томе погледу ја се потпуно придружујем његовом мишљењу, или као што рекох не би било противно пословнику, ако би Скупштина донела и неку своју одлуку поводом те изјаве. Овде се појавило једно питање законско и ја сам осећао да сам у таквим питањима дужан да дам своју реч.

Пера Максимовић — Рђаво ме је разумео г. Рибарац. Ја нисам квалификовао какав је то акт т. ј. да ли је то молба или жалба или је интерпалација итд., — ја сам само обележио колико категорија има скупштинских акта, а нисам казао у коју категорију спада овај акт, већ сам о томе тражио објашњења од владе.

Ђока Анђелковић — Господо, овај акт констатује одлазак из Србији Њ. В. Краља Милана, до пунолетства Њег. Величанства Краља Александра I. и поводом тога, г. Виња Радовановић предложио је, да председништво Народ. Скупштине састави једну резолуцију. Но усљед тога, као што сте чули, г. Пера Максимовић говорио је о томе: како ће се ова ствар расправити пред Скупштином кад је нема у пословнику. На ово је умесно и тачно одговорио г. министар просвете. Међутим, ја ћу да се задржим на ону изјаву г. Кундовића, који каже: довољно је да овај акт примимо к знању и с тим је свршено.

Господо, ви знате да и у обичним пословима службеним, долазе различна акта разним канцеларијама и шта се с њима ради. Просто шеф канцеларије или старешина сам, напише на полеђини долазећих акта или „прима се к знању“ или у извесним приликама мотивише то своје „прима се к знању“ и каже, „пошто ова ствар тако и тако стоји, то се прима к знању“. Дакле, прима к знању, не мора бити увек тако просто без икакве мотивације, већ бива и с њом и без ње. И ја сам потпуно за то, да се у овој прилици то примање к знању мотивише, те да се тиме констатује, како ми то примање к знању чинимо. С тога сам, дакле, за предлог Виће Радовановића, и мислим, да ће га и Скупштина усвојити.

Јован Авакумовић — Господо, пред нама је један врло важан појав, о коме мислим, да сваки од нас треба да каже своје мишљење; с тога и ја сматрам за своју дужност да поводом ове појаве, кажем неколико речи.

На првом месту ја не могу да се сложим са оним г. г. говорницима, који мисле: да би овај акт могао бити као каква молба или жалба и онда би имао да се упути каквом одбору.

Овај је акт по садржини само једна изјава Њег. Вел. бив. Краља Милана. Самом својом садржином дакле, означује се шта може и сама Скупштина да ради у овој прилици. Овај акт као што се види, није упућен Народној Скупштини, већ је упућен Краљевским Намесницима и председништво је дало да се тај акт прочита у Скупштини, ма да је председник министарства требао у име целог министарства да изјави шта оно мисли, шта жели да постигне са овим актом. Истина је један од господе посланика Виња Радовановић предложио да се овласти председништво да предложи резолуцију поводом овога акта. Ну ја мислим, кад је тај акт по својој садржини врло важан, као што и јесте, онда је, дужност на влади, да каже: шта је

руководи, шта је покреће да изјаву бив. Краља Милана износи пред Народну Скупштину, јер није довољно, да само један посланик предложи да се донесе поводом овога акта резолуција којом би се председништво овластило, да се регулише ова ствар и донесе резолуција поводом ове изјаве Краља Милана, већ треба и влада да се изјасни.

Господин министар просвете истина је рекао, да тиме што је влада овај акт, који је упућен краљевским намесницима, упутила Народној Скупштини тиме је уједно прихваћен овај акт и од владе. Он вели, тиме је овај акт изашао из границе приватне природе, из граница просте изјаве бив. Краља Милана, да жели да остави земљу за неко извесно време, да је тиме постао акт, јавне природе; и пошто је овај акт врло важне природе, Скупштина је вели позвана, да поводом тога акта донесе неку своју одлуку.

Ја не мислим, и делим мишљење оне господе. која кажу, да по пословнику овај случај не може другче да се реши, већ просто да се прими знању. Ја не мислим тако, и да је тај акт такве природе, по коме треба Скупштина да донесе другу одлуку, а не просто да га прими к знању. То је један акт, по коме се у овој прилици не мора донети одлука сем примања к знању. Друга је ствар, предлог Виће Радовановића, по коме се може између редова, да чита много што шта. Ако се тиме хоће да да влади неограничено овлашћење да регулише односе између Краља Милана и друге личности т. ј. између краљице Наталије. Ако се то хоће, ја мислим, да ми ко Народна Скупштина, не смемо такву не разумљиву резолуцију и тако сувише пространу предлог да примимо. Кад би се усвојила она резолуција, коју је предложио г. Виња Радовановић и која може бити баш с тога, што је она не разумљива и растегљива вама је повољна, онда би Скупштина дала влади овлашћење да чини много што шта и да чини извесне погодбе између себе и Краља Милана. Сем оних односа између Краља Милана и краљице Наталије, биће ту и треће, што ћемо сигурно чути.

Дакле, ја држим да овај акт или изјаву Краља Милана, за сад примимо к знању; а што се тиче резолуције, о томе после да говоримо, кад чујемо шта влада хоће и у чему хоће овлашћење: — хоће ли само у томе да Краљ Милан до пунолетства Краља Александра више не долази у Србију; хоће ли при том да регулише односе између Краља Милана и Наталије или хоће најпосле и неко треће овлашћење, на основу кога ће она после да ради како хоће и у неким материјалним питањима. Ја, дакле, молим председништво, да оно по својој дужности не допусти решавање у магли, док влада не каже, шта хоће под тим предлогом, и шта мисли, т. ј. да ли хоће овим да регулише односе између себе и Краља Милана или између Краља Милана и краљице Наталије или можда мисли нешто треће, што ви знате а ми не знамо.

Председник мин. савета Ник. П. Пашић — Г. Авакумовић је ову ствар тако схватио, као да је влада поднела овај акт, и да је одмах тражила да се однесе резолуција по њему.

Господо, и ви сами увиђате, да је овај акт од врло велике важности, јер се њиме одриче бив. Краљ Милан неких својих права. Тај је акт он упутио Краљевским Намесницима, Намеснишство га је опет упутило Влади. Влада пак сматрала је за своју дужност, да то саопшти Народној Скупштини, пошто је од врло велике политичке важности.

О томе пак како ће Народно Представништво примити тај акт, Влада није ништа говорила, то је ствар Народног Представништва, и оно може то саопштење или примити просто к знању, или га примити са неком мотивацијом. То право припада дакле Народној Скупштини, и она може тим правом да се користи.

Према томе не стоји то, да смо ми као влада, хтели да Народ. Представништву дајемо у овом послу известан правац.

Милутин Гарашанин — На сваки начин ствар је врло незгодно представљена Народном Представништву, и чини ми се због тога и излази овај неспоразум.

Прочитано је писмо Његовог Величанства бившег Краља Милана, упућено Краљевским намесницима. Међутим одмах после прочитаног писма и не тражи се да се обавестимо, какав је значај тога писма и докле се он простире, него се одмах излази с предлогом да се прави резолуција. За бога господо, баш и да смо дужни донети резолуцију, мислим онет треба нам мало времена, да се размислимо, како ћемо је саставити, а не да се овако и не схватив добро шта је у писму казано, излази с предлогом, да се прави резолуција.

Ја не ћу говорити о томе, да влада не треба дати извесно овлашћење, ако је оно потребно. Али, свакојако господо ми треба да будемо на чисто с тиме, какво ћемо овлашћење дати и докле треба да иде то овлашћење.

Нема сумње да је овај акт бившег Краља Милана упућен намеснишству, а није упућен Скупштини. Тај акт није жалба, нити се може узети као предлог од владе, нити се може узети као предлог од народних посланика, нити је молба а исто тако он се неда сравнити са меморандумом Краљице Наталије; јер је он био чист, одређен. Онда се је она жалила против извесних поступака према њој, и тражила је помоћи. Тај акт био је са свим одређен, он је спадао у делокруг скупштинског рада, и о њему се дебатовало, и пошто се дебата водила, пошто се смислило шта ће се учинити по њеној жалби донета је резолуција, као што знате.

Али овај акт, није упућен Скупштини већ Краљев Намесницима и Краљевско Намеснишство предаје га влади, али сама влада није упутила писмо бив. Краља Милана Скупштини онако како је ред, да влада сваки свој акт упућује Народној Скупштини под својим потписом; треба да знамо који нам од господе министара износи то. У свему томе је учињена омашка, и за то се створила ова забуна између нас.

Питање је сад у томе, шта треба да радимо? Да ли да просто примимо акт знању, или да примимо резолуцију? Мени се чини да се ствар своди на ово:

Тај акт, упућен Краљевском Намеснишству, дошао је пред председништво, и ми на првом реду што треба да учинимо, то је да акт примио к знању, а ја држим да не можемо друго ништа ни урадити него да акт примимо знању. Г. министар просвете изволео је рећи да ту није искључена могућност, да се и извесна мотивација донесе. То је истина. Он је навео један пример, како је рађено кад је умро цар германски, ја не знам шта је онда радила влада и Скупштина, али држим да се није могла донети никаква друга мотивација, него да се изјави сажалење, о смртном случају који се догодио у пријатељској држави. Дакле ту је могло бити само изјаве сажаљења и никакве друге мотивације. А у овом специјалном случају ми шта можемо учинити? Поводом овог акта ми можемо изјављивати било сажаљење било радост. (Смех). Ми овде просто као народни представници тај акт треба да примимо к знању, и ставимо влади одговорност да ради што треба, а не да је напред разрешавамо од одговорности и да јој стављамо у дужност што може бити она сама неће моћи да изврши. Зато ја мислим, ако је ова ствар тако хитна да је данас треба решити, онда је најчистије, да остане сваки са својом одговорношћу; Скупштина са својом а влада са својом и да ми примимо овај акт просто и чисто к знању.

Димитрије Машић — Господа предговорници изнели су довољно разлога са којима су од части правдали и мишљење г. Пере Максимовића, а од части г. Рибарца и Авакумовића. Свакојако овај акт који је поднет Народној Скупштини, никакво се не може сматрати као акт Народне Скупштине у толико пре, што није у име владе казато као што је ред, да је то акт владе; само је г. министар просвете признао да је тај акт владе, али то није казао председник министарства у име владе. После неколико година изгледаће као да је тај акт дотурен кроз прозор.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Одговорни уредник **Ранко Петровић**

Штампа краљ. српске државне штампарије